

№ 180

1650 р., серпня 10. Іркліїв. – Універсал гетьмана Богдана Хмельницького ніжинському полковникові і старшині із наказом припинити зловживання (“великие бесчестья”) шляхті, підстаростам і урядам

Богданъ Хмелницкий, гетманъ Войска Запорожского.

Пану полковнику нѣженскому и всѣмъ сотникомъ и атаманом полку Нѣжинского извещаемъ, что дошло нас вѣдати, что великие бунты у вас и своя воля починаетца: паном шляхте, подстаростьям и урядом великие бесчестья чините, на них же грозитися, и похваляетея и у крестьянъ панскихъ силою отимаєте мелницы откупные, [в] доходы панские вступъ себѣ чините, а сверхъ того вольность себе сказываєте. А так послѣднимъ словом наказываем вам, чтоб есте от того отстали и вѣдали о том, что покои подлинном с королем его милости и со всею Рѣчью Посполитою, а готовымъ быт против недруга короля его милости и Рѣчи Посполитой, когда на услугу свою, какая лучитца, вызывает насъ черес послы свои. А хтоб нибуд имѣл быти бунтовникомъ и крестьян панских заступать, подымное до скарбы короля его милости, чтобы было выдано и чиншъ, сирѣчь доход годовым, паномъ возбраняти и доходы панские мелницы откупные давать, бесчестья приказнымъ никакова не чинить, таковой всякий жестоко горломъ каранъ будет. А какъ Войско Запорожское короля его милости все против нынешнего съезду в Ирклию его милости воеводы пана киевского и с ним постановенья во всѣхъ статьяхъ зборовскихъ чинити и исполнят имѣет. О чемъ и до его королевские милости посылаемо, чтобы панове до своихъ маетностей приезжали и покой через то был утвержень. Тако же і вторицею прилѣжно и жестоко наминаем, чтоб есте всяких бунтовъ и своеволи престали, вѣдая о томъ всякий такое по звычайу войсковому горломъ каранъ будет. А та грамота наша для лутчей веры печатю нашу войсковою стверджена и подписью руки нашей.

Писан в Ирклию, августа 10 дня лета 1650.

Богдан Хмелницкий, гетман Войска его королевские милости Запорожского, рукою своею.

Універсали Богдана Хмельницького. – К., 1998. – № 41. – С. 111–112.

№ 181

1651 р., липня 7. Під Білою Церквою. – Наказ гетьмана Богдана Хмельницького полковникам білоцерківському, вінницькому, брацлавському, уманському та паволоцькому привести свої полки під Білу Церкву, прийнятий в результаті наради “з товариством”

Богдан Хмельницький, гетьман, з Військом Запорозьким

Панам білоцерківському, вінницькому, брацлавському, уманському і паволоцькому полковникам бажаємо від Господа Бога доброго здоров'я. Повідомляємо

в. м. м., що, порадившись з товариством, ми вирішили, не відкладаючи ні на тиждень, ані на два, зараз же бути готовими і разом збиратися. Тому наказуємо, щоб ті полки, що знаходяться поблизу Білої Церкви, до білоцерківського полковника вирушили, а я полки збиратиму зараз же під Корсунем, бо треба нам бути пильними, щоб наші вороги не застали нас у наших домівках. Як тільки одержите цього листа, вдень чи вночі повідомляйте про те, що у вас діється. Ми також, як тільки про що почуємо і дізнаємося, порадившись, повідомлятимемо вас. Тільки вдруге вам наказуємо, щоб ви зараз же збиралися і були напоготові. Маємо в Бозі надію, що наші вороги не матимуть успіхів. За тим доручаємо вас Богу.

Даний з-під Білої Церкви, дня 7 липня 1651 року.

Богдан Хмельницький, гетьман, рука власна

Універсали Богдана Хмельницького. – К., 1998. – № 50. – С. 121. Переклад з польської мови.

№ 182

1651 р., вересня 28. Біла Церква. – З Білоцерківського договору про повернення польської адміністрації і шляхти до своїх маєтностей і урядів на території Гетьманщини із застереженням щодо утримання від збирання податків до укладення нового реєстру Війська Запорозького, а також виведення реєстрових козаків з числа шляхетських підданих

[...]

4. Живущие воеводства Киевского, Брянского и Черниговского до маєтностей своихъ, также старосты сами собою и въ уряды свои приходяти вскорѣ и оныя приимати имѣють, и всякие промыслы, корчмы и откупы восприимуть; однакоже в самомъ выбиратьи податей отъ подданныхъ до того сроку устройства списковъ воздержатися имѣють, чтобъ тѣ, которые козаками будутъ списковыми, до того времени вывезлися, и чтобъ только тѣ остались, которые уже до подданства належатъ, также въ маєтностяхъ его королевския милости, и то уже вѣдомо будетъ, которой при вольности козацкой учинитца, а кто въ послушанье и въ подданствѣ градцкомъ.

[...]

Бантыш-Каменский Н. Источники малороссийской истории. Ч. 1. 1649–1687. – М., 1858. – С. 27.